

สถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ 4

ไตรมาส 2/2562 (เมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2562)

ประเด็น เด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำ

รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด ไตรมาส 2 (เมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2562) เป็นการรวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางสังคม ประเด็นเด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4 (สสว.4) ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสุพรรณบุรี

สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

รายงานการจมน้ำระดับโลก (Global Report on Drowning) ขององค์การอนามัยโลก* พบว่า ทุกปีมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เสียชีวิตจากการจมน้ำ 140,219 คน โดยเสียชีวิตเป็นอันดับ 3 รองจากโรคเอดส์และโรคหัดสมองอักเสบ และเอดส์ ส่วนในประเทศไทย (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562)** พบว่า การจมน้ำเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 1 ของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี และในทุกๆ วัน จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิต 2 คน โดยที่เด็กเล็ก (อายุ 0 - 2 ปี) เป็นช่วงวัยที่เสียชีวิตจากการจมน้ำสูงที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กชายมีจำนวนการประสบเหตุจมน้ำเสียชีวิตสูงกว่าเด็กหญิง และวันเสาร์ - อาทิตย์ จะเป็นวันที่เกิดเหตุมากที่สุด (ร้อยละ 44.4) ส่วนช่วงเวลาที่เกิดเหตุมากที่สุด คือ 15.00 - 17.59 น. (ร้อยละ 40.0) เดือนที่พบว่าเด็กจมน้ำเสียชีวิตมากที่สุด คือ เดือนเมษายน รองลงมาคือมีนาคม และพฤษภาคม ตามลำดับ ส่วนแหล่งน้ำที่เด็กจมน้ำและเสียชีวิตมากที่สุด คือ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

จำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต่อประชากรเด็กแสนคน ปี พ.ศ. 2556 - 2560 ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.4 จำแนกรายจังหวัด

อันดับ	ปี 2556			ปี 2557			ปี 2558			ปี 2559			ปี 2560		
	จังหวัด	จำนวน	อัตรา	จังหวัด	จำนวน	อัตรา	จังหวัด	จำนวน	อัตรา	จังหวัด	จำนวน	อัตรา	จังหวัด	จำนวน	อัตรา
	รวมทั้งประเทศ	925	7.56	รวมทั้งประเทศ	807	6.7	รวมทั้งประเทศ	712	6.1	รวมทั้งประเทศ	713	6.2	รวมทั้งประเทศ	717	6.3
1	ประจวบคีรีขันธ์ (2)	18	17.9	เพชรบุรี (6)	11	13.3	ประจวบคีรีขันธ์ (10)	10	10.2	กาญจนบุรี (3)	17	11.3	สมุทรสงคราม (1)	4	14.2
2	สมุทรสงคราม (9)	4	12.7	ประจวบคีรีขันธ์ (9)	12	12.0	นครปฐม (18)	13	8.4	เพชรบุรี (6)	8	10.0	สมุทรสาคร (25)	7	7.3
3	สมุทรสาคร (15)	11	11.2	กาญจนบุรี (12)	18	11.0	กาญจนบุรี (22)	12	7.7	ราชบุรี (9)	14	9.8	สุพรรณบุรี (28)	10	7.2
4	เพชรบุรี (18)	9	10.7	สุพรรณบุรี (23)	14	9.6	สุพรรณบุรี (33)	9	6.3	สุพรรณบุรี (32)	10	7.1	นครปฐม (36)	10	6.6
5	กาญจนบุรี (21)	17	10.2	ราชบุรี (32)	12	8.0	ราชบุรี (44)	8	5.5	สมุทรสงคราม (35)	2	7.0	ราชบุรี (40)	9	6.3
6	สุพรรณบุรี (26)	14	9.4	สมุทรสงคราม (43)	2	6.5	สมุทรสาคร (50)	5	5.1	นครปฐม (40)	9	5.9	เพชรบุรี (42)	5	6.3
7	ราชบุรี (48)	10	6.5	นครปฐม (58)	7	4.5	เพชรบุรี (60)	3	3.7	สมุทรสาคร (49)	5	5.2	ประจวบคีรีขันธ์ (44)	6	6.2
8	นครปฐม (58)	8	5.1	สมุทรสาคร (60)	4	4.1	สมุทรสงคราม (77)	0	0.0	ประจวบคีรีขันธ์ (61)	3	3.1	กาญจนบุรี (52)	8	5.4

ที่มา : ข้อมูลกรมบัตร. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2561)

หมายเหตุ : 1) (...) ใต้ชื่อจังหวัด หมายถึง อันดับในระดับประเทศของแต่ละจังหวัดปีนั้นๆ

2) การจัดลำดับความเสี่ยง โดย สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

■ เสี่ยงมาก (อัตรายาต่อประชากรเด็กแสนคน > 7.5 หรือจำนวนการตายมากกว่า 20 คน/ปี)

■ เสี่ยงปานกลาง (อัตรายาต่อประชากรเด็กแสนคน 5-7.4)

■ เสี่ยงน้อย (อัตรายาต่อประชากรเด็กแสนคน < 5)

จากตารางข้างต้นซึ่งแสดงจำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต่อประชากรเด็กแสนคน ปี พ.ศ. 2556 - 2560 ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.4 (สสว.4) พบว่า สถานการณ์เด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว.4 มีแนวโน้มที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จาก จำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องของจังหวัดในเขตพื้นที่เสี่ยงมาก (พื้นที่สีแดง) โดยในปีล่าสุดของข้อมูล que แสดงดังตาราง พบว่า มีเพียงจังหวัดสมุทรสงครามที่เป็นเขตพื้นที่เสี่ยงมาก อย่างไรก็ตาม ในปีดังกล่าวกลับพบว่า อีก 7 จังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สสว. 4 ถูกจัดให้เป็นพื้นที่เสี่ยงปานกลาง (พื้นที่สีเหลือง) โดยไม่พบว่ามีจังหวัดใดอยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้อย (พื้นที่สีเขียว) ดังที่พบได้ในปีก่อนหน้า

ที่มา : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) *** ได้กล่าวถึงสาเหตุการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี รวมถึงแนวทางการป้องกัน และวิธีการปฐมพยาบาล ดังนี้

สาเหตุการเสียชีวิต

1) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

มักเกิดจากการเผลอเผลอชั่วขณะของผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็ก เช่น รับโทรศัพท์ เปิด-ปิด ประตูบ้าน ทำกับข้าว ซึ่งบางครั้งไม่คิดว่าแหล่งน้ำในภาชนะในบ้านจะทำให้เด็กจมน้ำได้ เนื่องจากเด็กเล็กมีการทรงตัวไม่ดี จึงทำให้ล้มในท่าศีรษะทิ่มลงได้ จึงมักพบเด็กจมน้ำสูงในแหล่งน้ำภายในบ้าน หรือรอบ ๆ บ้าน เช่น ถังน้ำ กะละมัง แอ่งน้ำ บ่อน้ำ (เด็กสามารถจมน้ำเสียชีวิตได้ในแหล่งน้ำที่มีระดับความสูงเพียง 1-2 นิ้ว)

2) เด็กอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

เด็กเริ่มโตและชน จะเริ่มออกไปเล่นนอกบ้าน การจมน้ำสูง มักเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็ก การที่เด็กว่ายน้ำไม่เป็น และการช่วยเหลือที่ไม่ถูกวิธี โดยส่วนใหญ่จะเห็นว่าเด็กวัยนี้จะเสียชีวิตพร้อมกันครั้งละหลาย ๆ คน เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็ก พอเห็นเพื่อนหรือน้องตกน้ำ คิดว่าตัวเองว่ายน้ำเป็น จึงกระโดดลงไปช่วย แต่สุดท้ายจะกอดคอกันเสียชีวิต แหล่งน้ำที่พบเด็กจมน้ำคือแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น บ่อขุดเพื่อการเกษตร แม่น้ำ และคลอง

แนวทางการป้องกัน

1) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

- ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กทุกคนควรดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ไม่ควรเผลอเผลอแม้แต่เสี้ยววินาทีเดียว โดยเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ต้องอยู่ในระยะที่มองเห็น คว้างถึงและเข้าถึง
- ไม่ปล่อยให้เด็กเล่นน้ำเองตามลำพังแม้ในกะละมัง ถังน้ำ โถง
- มีการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น เทน้ำทิ้งภายหลังใช้งาน หาฝาปิด รวมถึงการจัดพื้นที่เล่นปลอดภัยให้เด็ก
- สอนให้เด็กเล็กรู้จักแหล่งน้ำเสี่ยงภัยในบ้าน เช่น กะละมัง ถังน้ำ และวิธีการหลีกเลี่ยง โดยเน้น “อย่าใกล้ อย่าเก็บ อย่าก้ม” คือ สอนให้เด็กอย่าเข้าไปใกล้แหล่งน้ำ อย่าเก็บสิ่งของหรือของเล่นที่อยู่ในน้ำ และอย่าก้มไปดูน้ำในแหล่งน้ำ

2) เด็กอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

- ไม่ปล่อยให้เด็กไปเล่นน้ำกันเองตามลำพัง ต้องมีผู้ใหญ่ไปด้วย
- สอนให้เรียนรู้กฎแห่งความปลอดภัยทางน้ำ เช่น ไม่เล่นใกล้แหล่งน้ำ ไม่เล่นคนเดียว ไม่ลงไปเก็บดอกบัว/กระทงในแหล่งน้ำ ไม่เล่นน้ำตอนกลางคืน รู้จักแหล่งน้ำเสี่ยง รู้จักใช้ชูชีพหรืออุปกรณ์ลอยน้ำได้เมื่อต้องโดยสารเรือ
- ควรสอนให้เด็กรู้จักการเอาชีวิตรอดในน้ำ เพราะหากเด็กไม่รู้จักรวีกการเอาชีวิตรอดในน้ำ เมื่อตกน้ำหรือจมน้ำในจุดที่ห่างไกลจากฝั่งมาก ๆ เด็กจะพยายามว่ายน้ำเข้าหาฝั่งจนหมดแรงก่อนที่จะว่ายน้ำถึงฝั่ง แต่การเอาชีวิตรอดที่ดีที่สุดสำหรับเด็กคือ การลอยตัวอยู่ในน้ำให้นานที่สุดเพื่อรอการช่วยเหลือ
- สอนให้เด็กรู้จักวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้อง คือ “ตะโกน โยน ยื่น” โดยเมื่อพบคนตกน้ำต้องไม่กระโดดลงไปช่วย แต่ควรตะโกนขอความช่วยเหลือ โทรแจ้ง 1669 และหาอุปกรณ์โยนหรือยื่นให้คนตกน้ำจับเพื่อช่วย เช่น ไม้ เชือก ถังแกลอนพลาสติกเปล่า ขวดน้ำพลาสติกเปล่า
- จัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่เด็ก เช่น สร้างรั้ว ฝาปิด/ฝักกบลมบ่อที่ไม่ได้ใช้ ติดป้ายคำเตือน จัดให้มีอุปกรณ์ช่วยคนตกน้ำที่หาได้ง่ายบริเวณแหล่งน้ำเสี่ยง (ถังแกลอนพลาสติกเปล่า ขวดน้ำพลาสติกเปล่า ไม้ เชือก)
- มีมาตรการทางด้านกฎหมาย/กฎระเบียบ/ข้อบังคับ เช่น ต้องใส่เสื้อชูชีพเมื่อโดยสารเรือ ห้ามดื่มสุราก่อนลงเล่นน้ำ กำหนดให้มีบริเวณเล่นน้ำ/ดำน้ำที่ปลอดภัย และแยกออกจากบริเวณสัญจรทางน้ำ กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ (lifeguard) ดูแลแหล่งน้ำ

การปฐมพยาบาลเด็กจมน้ำที่ไม่หายใจและ/หรือ หัวใจไม่เต้น

1. เรียกผู้อยู่ข้างเคียงให้มาช่วยเหลือ และให้ผู้ช่วยโทรขอความช่วยเหลือหน่วยฉุกเฉินที่ 1669
2. เปิดทางเดินหายใจ โดยให้เด็กนอนราบกดหน้าผากลงและเชยคางขึ้นเบา ๆ
3. ตรวจการหายใจในเวลา 3-5 วินาที โดย
 - มองหน้าอกหรือท้องว่ามีการเคลื่อนไหวหรือไม่
 - ฟังดูว่ามีเสียงหายใจหรือไม่
 - สัมผัส โดยแนบใบหน้าไปใกล้จมูกและปากของเด็กเพื่อสัมผัสลมหายใจ
4. ช่วยการหายใจ เมื่อพบว่าเด็กไม่หายใจ ให้ประกบบปากของผู้ช่วยเหลือครอบจมูกและปากเด็กและเป่าลมหายใจออก 2 ครั้งโดยให้แต่ละครั้งยาว 1-2 วินาที และสังเกตว่าหน้าอกของเด็กขยายตามการเป่าลมหรือไม่

ในกรณีอายุน้อยกว่า 1 ปี

1. คลำชีพจร บริเวณต้นแขนด้านในครึ่งทางระหว่างข้อศอกและหัวใจ
 - ถ้าเด็กไม่หายใจแต่มีชีพจร ให้ทำการเป่าปากต่อเพียงอย่างเดียว โดยทำ 20 ครั้งต่อนาที หรือ เป่าปาก 1 ครั้งต่อ 3 วินาที
 - ถ้าเด็กไม่หายใจและไม่มีชีพจร ให้ทำการกระตุ้นการเต้นของหัวใจ
2. กระตุ้นการเต้นของหัวใจ
 - หาตำแหน่งของการกดหน้าอกเพื่อกระตุ้นหัวใจได้โดยลากเส้นสมมติระหว่างหัวนมทั้งสองข้าง
 - ตำแหน่งที่จะกดคือ บนกระดูกหน้าอก ใต้ต่อเส้นสมมติที่ลากระหว่างหัวนมทั้งสองข้างลงมา 1 ความกว้างของนิ้วมือจริง
 - กดโดยใช้นิ้วสองนิ้ว กดลึกให้กระดูกหน้าอกยุบลงประมาณ 1-1.5 นิ้ว ความถี่ของการกดคือกดหน้าอก 5 ครั้งสลับกับการให้ผู้ช่วยระบบหายใจเป่าปาก 1 ครั้ง

ในกรณีอายุมากกว่า 1 ปี

1. คลำชีพจร บริเวณต้นคอ
 - ถ้าเด็กไม่หายใจแต่มีชีพจร ให้ทำการเป่าปากต่อเพียงอย่างเดียว โดยทำ 20 ครั้งต่อนาที หรือ เป่าปาก 1 ครั้งต่อ 3 วินาที
 - ถ้าเด็กไม่หายใจและไม่มีชีพจร ให้ทำการกระตุ้นการเต้นของหัวใจ
2. กระตุ้นการเต้นของหัวใจ
 - หาตำแหน่งของการกดหน้าอกเพื่อกระตุ้นหัวใจได้โดยลากนิ้วตามขอบชายโครงข้างใดข้างหนึ่ง จนถึงกึ่งกลางซึ่งชายโครงทั้งสองข้างมาชนกันเรียกว่าจุดปลายล่างกระดูกหน้าอก
 - ตำแหน่งที่จะกดคือ บนกระดูกหน้าอก เหนือต่อจุดปลายล่างกระดูกหน้าอก 1 ความกว้างของนิ้วมือจริง
 - กดโดยใช้สันมือ กดลึกให้กระดูกหน้าอกยุบลงประมาณ 1-1.5 นิ้ว ความถี่ของการกด คือ กดหน้าอก 5 ครั้งสลับกับการให้ผู้ช่วยระบบหายใจเป่าปาก 1 ครั้ง
 - ให้การกระตุ้นการเต้นของหัวใจสลับกับการเป่าปากในอัตราส่วน 5:1 จนกว่าหน่วยฉุกเฉินจะมาถึง หรือกระทำในระหว่างการนำส่งจนถึงโรงพยาบาล
3. ตรวจการหายใจและชีพจรซ้ำ ทุกนาที

รายการอ้างอิง

* World Health Organization. The Global Report on Drowning. Available from: http://www.lifesaving.bc.ca/sites/default/files/WHO_Report_on_Drowning_-_November_17_2014.

** กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. การจมน้ำเสียชีวิตปี พ.ศ. 2561 (ข้อมูลเบื้องต้น ณ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2562)

กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข; 2562

*** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/>

